

Звіт

за результатами дослідження

"Безпечна міграція українських школярів: Наміри та мотивація, рівень обізнаності батьків та дітей щодо запобігання ризикам, наявність підтримки під час виїзду за кордон"

Квітень 2025

ЗМІСТ

МЕТОДОЛОГІЯ

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ

ОПИТУВАННЯ ДІТЕЙ

ОПИТУВАННЯ БАТЬКІВ

ІНТЕРВ'Ю З КЛЮЧОВИМИ ІНФОРМАНТАМИ

ВИСНОВКИ

МЕТОДОЛОГІЯ

Мета: Оцінити наскільки актуальним є наміри дітей виїхати закордон під час або відразу після школи, основні тенденції у мотивації, рівень обізнаності батьків українських школярів про можливі ризики для безпеки дитини, рівень знань батьків щодо способів організації безпечної міграції, запобігання або зменшення ризиків, рівень обізнаності дітей щодо ризиків та способів їх зменшення або запобігання, рівень доступності форм підтримки для дітей, які виїжджають за кордон, з метою визначення основних проблем та потреб для покращення безпеки та благополуччя дітей під час міграції.

Завдання дослідження:

- Які наміри у дітей віком 15-17 років щодо імовірного виїзду за кордон під час або відразу після завершення школи;
- Які основні чинники мотивують дітей 15-17 років до виїзду за кордон;
- Який рівень обізнаності дітей щодо імовірних ризиків під час перебування за кордоном;
- Який рівень доступу дітей до інформації та допомоги під час підготовки до виїзду закордон;
- Які наміри у батьків;
- Основні чинники які мотивують відправляти дітей у батьків;
- Рівень обізнаності щодо імовірних ризиків у батьків;
- Рівень доступу до інформації та допомоги під час підготовки до вивезення;
- Рівень довіри організаціям, які надають допомогу у вивезенні дітей за кордон на навчання.

Період збору даних: 06.04.2025 – 26.04.2025

Локації дослідження:

Область	Загальна кількість опитаних		
	Діти 14-17 років	Батьки які виховують дітей 14-17 років	КІ (Директор школи/класний керівник 9-11 класів)
Волинська	25	25	2
Одеська	25	25	2
Полтавська	25	25	0
Чернівецька	25	25	2
Чернігівська	25	24	0
Сумська	25	25	0

Житомирська	25	23	2
Тернопільська	25	24	0
Хмельницька	26	23	2
Львівська	26	22	2
Івано-Франківська	19	14	2
Дніпропетровська	24	26	2
Херсонська	20	0	0
Харківська	26	2	0
Всього	622	281	16

Основні компоненти дослідження:

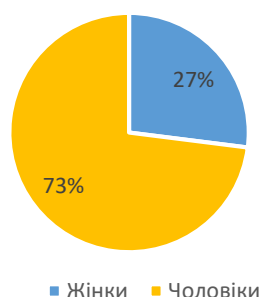
- Опитування дітей 14-17 років, батьків які виховують дітей 14-17 років;
- Напів структуровані інтерв'ю з ключовими інформантами – директором школи і класним керівником 9-11 класів;

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ

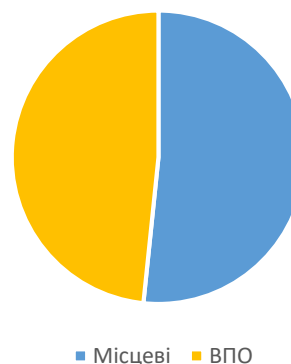
Проведене дослідження дає змогу визначити тенденцію виїзду старшокласників за кордон, а також рівень обізнаності дітей і батьків про безпечний переїзд у 14 областях України.

В дослідженні взяли участь 622 респонденти – діти 14-17 років з числа бенефіціарів організацій Карітас, які раніше отримали різні види допомоги і батьки які виховують дітей 14-17 років. 468 опитаних проживають в містах та 125 в сільській місцевості. 394 респонденти – місцеве населення і 228 – респонденти з числа ВПО.

Мал. Стать

Мал. Статус проживання

Мал. Категорії респондентів

За результатами опитування, **45%** дітей загалом **планують виїзд за кордон**: 10% найближчим часом, а 35% — у майбутньому. Водночас **29%** поки що **не замислюються над переїздом**, а **26%** зовсім **не мають такого наміру**. Хлопці частіше за дівчат виявляють бажання або готовність до виїзду — як у коротко-, так і в довгостроковій перспективі, тоді як дівчата частіше повідомляють про небажання залишати країну. Внутрішньо переміщені особи значно частіше мають плани або серйозно розглядають можливість виїзду.

Найбільше дітей, які планують виїхати найближчим часом, проживають у Сумській (28%), Івано-Франківській (26%), Чернівецькій (16%) та Харківській (15%) областях. Серед тих, хто розглядає переїзд у майбутньому, лідирують респонденти з Харківської області (65%), одеської (56%), Хмельницької (50%) та Житомирської (40%). Найбільше дітей, які не розглядають виїзд, проживають у Чернігівській, Волинській (по 44%) та Чернівецькій (40%) областях.

Серед основних причин бажання виїхати респонденти вказали безпекову ситуацію (48%), бажання здобути освіту за кордоном (34%), кращі умови життя (16%), возз'єднання з родиною (5%) та інші мотиви, серед яких війна, мобілізація, подорожі, туризм, працевлаштування та психологічне розвантаження (7%).

На рішення дітей виїжджати найбільше впливають їхні власні бажання та плани (66%), а також думка родини (47%). Інформація з соціальних мереж або новин впливає на 8%, ще 6% орієнтуються на друзів. Серед інших чинників діти називали загальний стан у країні, фінансову ситуацію, специфіку фаху або навчання (наприклад, майбутні правоохоронці, які не можуть виїжджати).

Для безпечного виїзду діти потребують більше інформації щодо доступу до навчання (58%), безпечного житла (47%), юридичного статусу в іншій країні (40%), забезпечення базових потреб (40%), медичної допомоги (27%), захисту прав (22%) та безпечного працевлаштування (21%). Також діти зазначили, що їм бракує знань щодо перетину кордону, оформлення документів, вибору країни, культурних відмінностей і комунікації з місцевим населенням.

Більшість опитаних не знає, де шукати необхідну інформацію для безпечного виїзду: 36% прямо заявили про це, ще 32% — скоріше не знають. Водночас лише 22% респондентів скоріше знають, де отримати таку інформацію, а 10% — точно знають, куди звертатися.

Думка батьків

За результатами опитування **більшість (61%)** опитаних батьків-респондентів поки **не думають про переїзд їхніх дітей** за кордон або взагалі **не розглядають переїзд їхніх дітей** за кордон (29%). **Меншість (38%)** опитаних батьків — **планують виїзд їхніх дітей** за кордон найближчим часом (6%) або **розглядають переїзд у майбутньому** (32%)

Респонденти, **мешканці міст**, частіше повідомляли про ймовірність переїзду їхніх дітей за кордон ніж **мешканці сільської місцевості**.

Найбільше батьків, які планують переїзд своїх дітей найближчим часом, проживають у Житомирській, Хмельницькій (по 17%) і Дніпропетровській (12%) областях. Можливість переїзду у майбутньому частіше розглядають батьки з Одеської (64%), Чернівецької (44%), Житомирської й Івано-Франківської (по 43%) областей. Найвищий рівень відмови від ідеї переїзду зафіксовано в

Сумській і Волинській (по 64%) та Тернопільській (42%) областях. Серед основних причин переїзду дітьми за кордон батьки найчастіше називали безпекову ситуацію (68%) та можливість здобути освіти за кордоном (48%). Об'єднання з родиною згадали 6% респондентів, лише 1% – кращі умови життя, ще 9% навели інші причини, такі як мобілізація чи бажання захистити дитину.

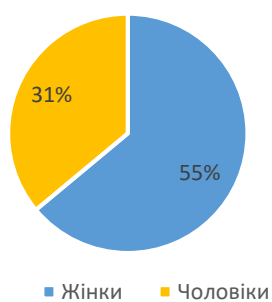
Головними перешкодами для виїзду батьки вважають фінансові труднощі (40%), інші обставини (31%), юридичні питання, зокрема оформлення документів і віз (19%), а також незнання мови (11%). До інших бар'єрів також належать: вік дитини, неможливість супроводження, небажання самої дитини, складнощі з документами, страх за дитину та заперечення з боку другого з батьків.

Щодо інформованості, 31% батьків «скоріше знають», де знайти потрібну інформацію, ще 20% «точно знають». Проте 31% «скоріше не знають», а 17% — взагалі не знають, куди звертатися. Крім того, 47% респондентів не змогли оцінити свій рівень довіри до організацій, які займаються виїздом дітей за кордон з освітньою метою. Лише 9% повністю довіряють таким організаціям, 32% — частково, а 11% зовсім або скоріше не довіряють.

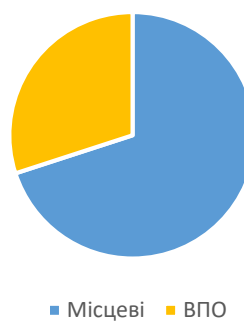
ОПИТУВАННЯ ДІТЕЙ 14-17 РОКІВ

В дослідженні потреб взяли участь 341 респонденти – діти 14-17 років з числа бенефіціарів організацій Карітас, які раніше отримали різні види допомоги.

Мал. Стать

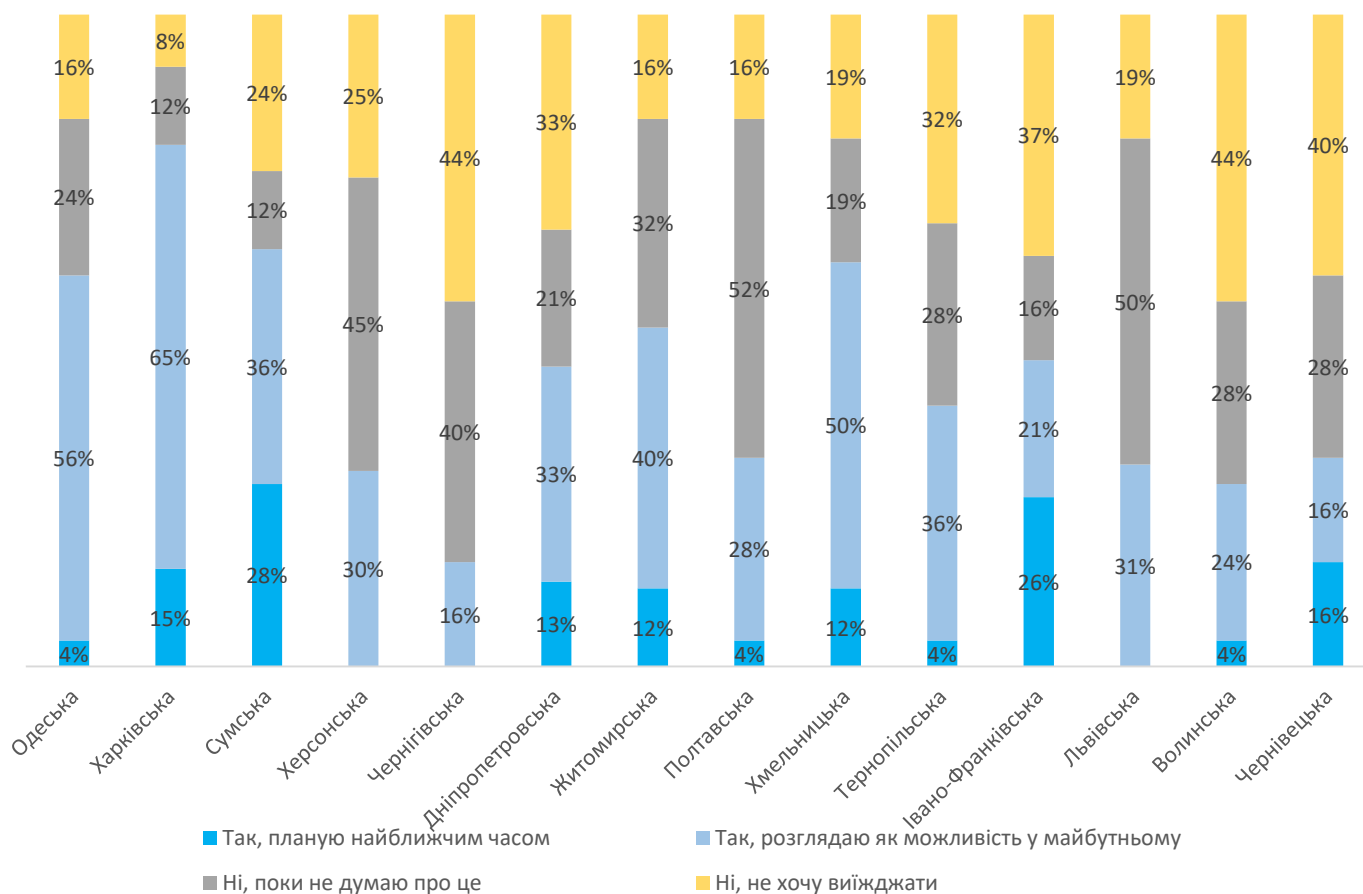

Мал. Статус проживання

➤ Наміри школярів щодо виїзду за кордон: оцінка актуальності

Мал. Рівень мотивації виїзду за кордон.

За результатами опитування **35%** — розглядають **можливість переїзду у майбутньому** і **10%** — планують **виїзд найближчим часом**, **29%** — поки **не думають про виїзд** і **26%** — **не хочуть виїжджати** взагалі. Підсумовуючи отримані дані спостерігаємо, що **45%** загалом планують виїзд за кордон в найближчий час або в майбутньому. Хлопці частіше за дівчат висловлюють готовність або плани виїхати. Вони активніше планують виїзд у найближчому часі, а також частіше бачать це як можливість на перспективу. Дівчата ж, навпаки, трохи частіше заявляють про небажання залишати країну. Ті, хто є внутрішньо переміщеними особами, значно частіше планують виїхати або принаймні серйозно розглядають таку можливість.

Найвищий відсоток дітей, які планують виїхати найближчим часом спостерігається у Сумській(28%), Івано-Франківській(26%), Чернівецькій (16%) і в Харківській(15%) областях. Розглядають можливість переїзду в майбутньому 65% респондентів з Харківської області, 56% з Одеської області, 50% - з Хмельницької області і 40% - респондентів з Житомирської області.

Найвищий відсоток респондентів які не розглядають переїзд за кордон у Чернігівській(44%), Волинська (44%) і Чернівецькій(40%) областях.

➤ Причини, які мотивують школярів виїжджати за кордон.

Серед основних причин, які мотивують до переїзду в найближчий час або в майбутньому 48% дітей назвали – **безпекову ситуацію**, 34% - розглядають переїзд для **здобуття освіти за кордоном**, 16% дітей – основною причиною для переїзду назвали **кращі умови життя** за кордоном, 5% - назвали причину для виїзду **об'єднання з родиною** і 7% - назвали **інші причини**, а саме: війна, мобілізаційні питання, виїзд для більших можливостей, туризм, виїзд для розширення кругозору, подорожі та психологічне розвантаження, виїзд для працевлаштування.

На рішення дітей виїхати за кордон впливають наступні речі:

- Власні плани та бажання – 66%;
- Родина - 47%;
- Інформація з соцмереж / новин – 8%;
- Інше (уточніть) – 8%;
- Друзі – 6%.

Серед інших чинників впливу діти зазначили: стан в країні, я та родина, фінанси, специфіка фаху, навчаюсь на правоохоронця і наразі не є виїздною, можливість отримання якісного навчання.

➤ Рівень обізнаності дітей щодо безпечного виїзду за кордон.

Мал. Чи володіють діти достатньо інформацією щодо безпечного виїзду за кордон

Діти зазначили, якої саме **інформації їм не достатньо** для безпечного виїзду:

- Інформації щодо доступу до навчання 58%
- доступу до безпечного житла – 47%
- юридичний статус на території країни – 40%
- забезпечення базових потреб -40%
- доступ до медичної допомоги – 27%
- можливості отримати допомогу у випадку порушенню прав – 22%
- безпечне працевлаштування – 21%
- Інше -15%.

Серед іншої інформації, яка потрібна але якою не володіють діти зазначали: спілкування з українцями, перетин кордону, про документи, куди краще виїхати, закордонний паспорт, «правила поведінки в інших країнах, комунікація з населенням, адже у всіх свої звички, закони і їх потрібно знати», юридичне оформлення документів для перетину кордону.

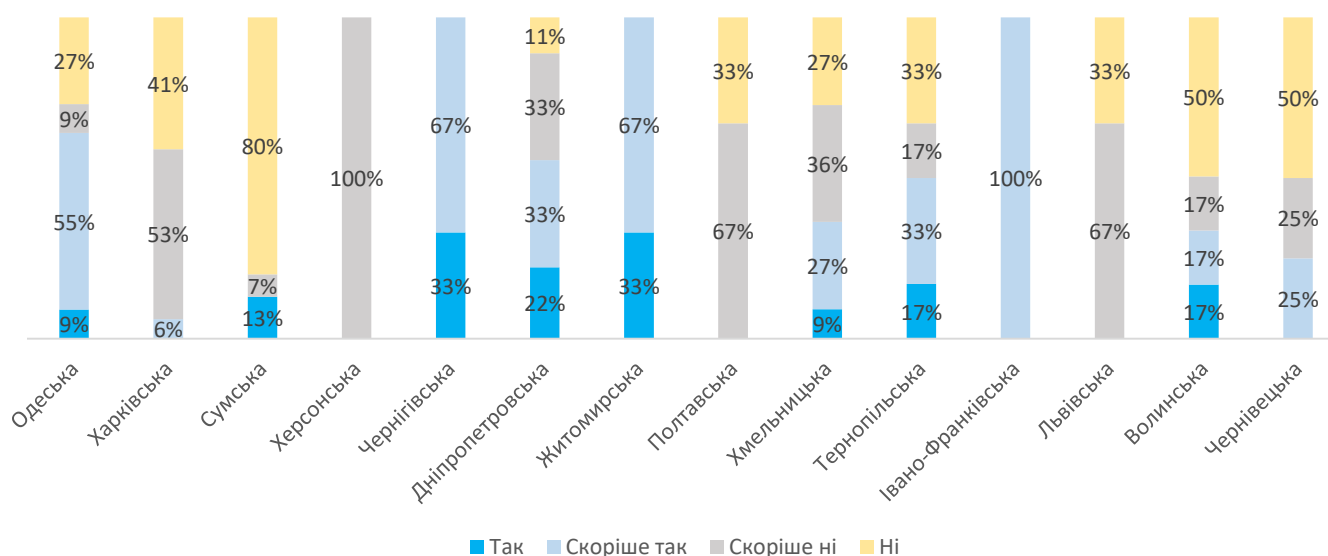
➤ Доступ до додаткової інформації щодо безпечного виїзду за кордон.

Чи знають діти де можуть дізнатися інформацію якої їм не вистачає, для безпечного виїзду за кордон:

- 36% дітей – зазначили що **не знають**;
- 32% - скоріше не знають;
- 22% - **скоріше знають** де отримати цю інформацію;
- 10% - **точно знають** де отримати додаткову інформацію.

На діаграмі нижче розглянемо доступ до інформації в розрізі областей.

Мал. Доступ до додаткової інформації щодо безпечного виїзду за кордон (в розрізі областей)

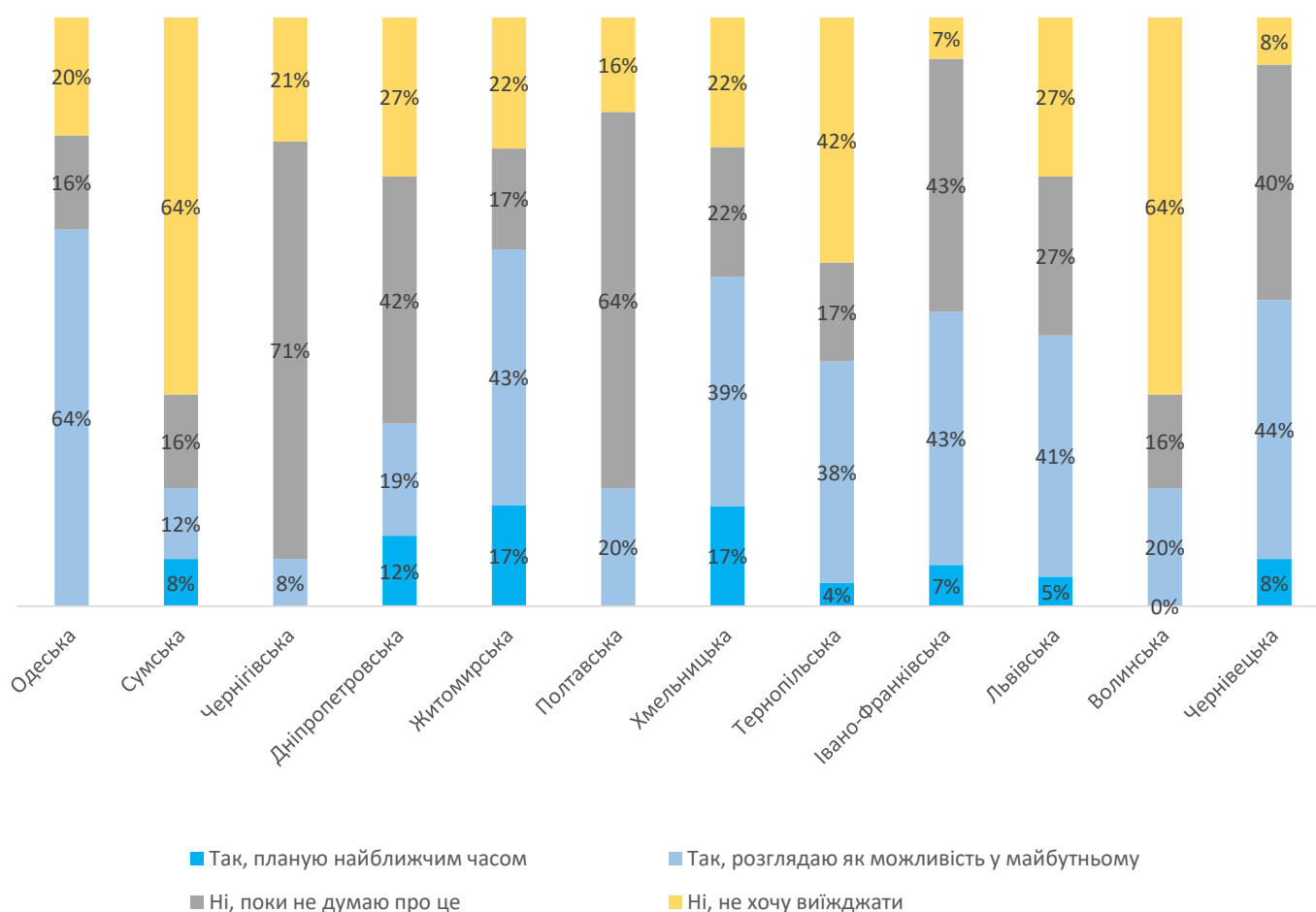

ОПИТУВАННЯ БАТЬКІВ

В дослідженні взяли участь 281 респондент – батьки які виховують дітей 14-17 років з числа бенефіціарів організацій Карітас, які раніше отримали різні види допомоги.

➤ Наміри батьків дітей 14-17 років щодо виїзду за кордон їхніх дітей

Мал. Рівень мотивації батьків щодо виїзду їхніх дітей за кордон.

За результатами опитування **більшість (61%)** опитаних батьків-респондентів поки **не думають про переїзд їхніх дітей** за кордон або взагалі **не розглядають переїзд їхніх дітей** за кордон (29%). **Меншість (38%)** опитаних батьків – **планують виїзд їхніх дітей** за кордон найближчим часом (6%) або **розглядають переїзд у майбутньому** (32%)

Респонденти, **мешканці міст**, частіше повідомляли про ймовірність переїзду їхніх дітей за кордон ніж **мешканці сільської місцевості**.

Найвищий відсоток батьків, які планують переїзд їхніх дітей найближчим часом, спостерігається у Житомирській (17%), Хмельницькій (17%) і Дніпропетровській (12%) областях. Розглядають можливість переїзду їхніх дітей в майбутньому 64% респондентів з Одеської області, 44% з Чернівецької області, 43% - з Житомирської і Івано-Франківської областей.

Найвищий відсоток респондентів які не розглядають переїзд за кордон у Сумській(64%), Волинській (64%) і Тернопільській(42%) областях.

➤ **Причини, які мотивують батьків щодо переїзду їхніх дітей за кордон.**

Серед основних причин, які мотивують батьків до переїзду їхніх дітей в найближчий час або в майбутньому за кордон 68% назвали – **безпекову ситуацію**, 48% - розглядають переїзд **для навчання їхніх дітей за кордоном**, 6% батьків – основною причиною для переїзду назвали **об'єднання з родиною**, 1% - назвали причину для виїзду **кращі умови життя** за кордоном і 9% - назвали **інші причини**, а саме: «*сину 16 років, хочеться його захистити*», «*у зв'язку з мобілізацією*».

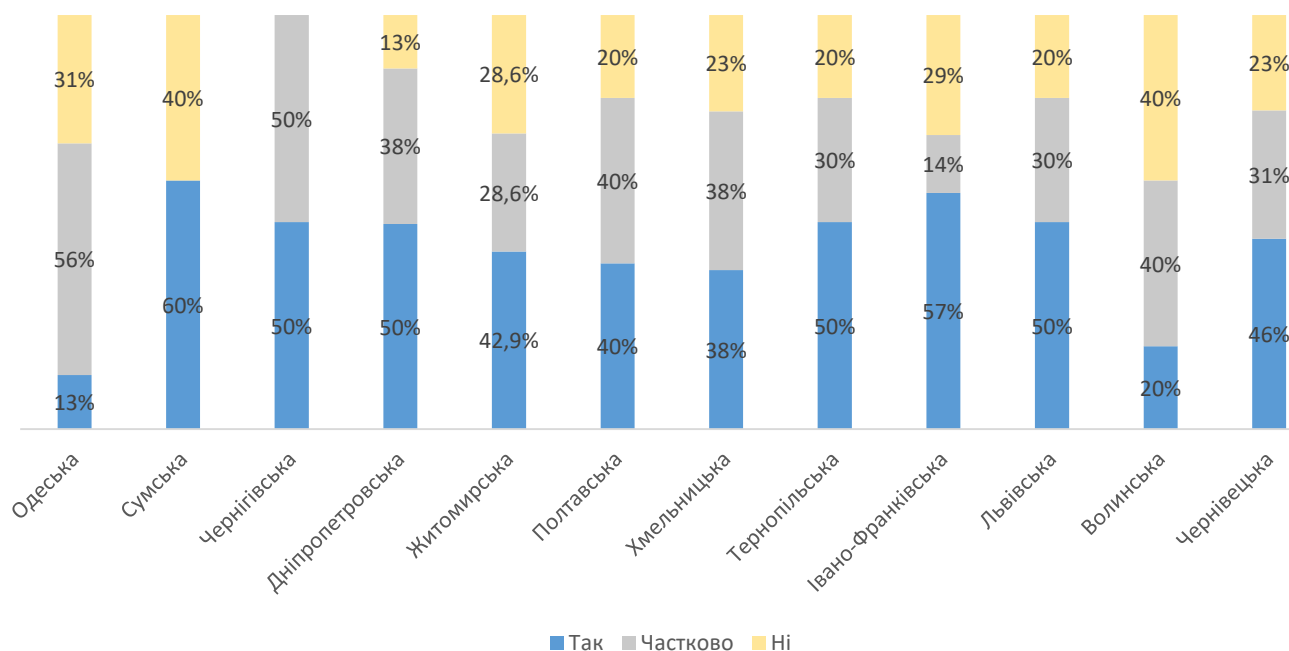
Основною перешкодою для виїзду дітей за кордон батьки назвали:

- Фінансові труднощі – 40%;
- Інші перешкоди – 31%;
- Юридичні питання (віза, документи) - 19%;
- Незнання мови – 11%.

Серед інших перешкод батьки зазначили: неможливість виїхати разом з дитиною, юний вік дитини, потрібно поновлювати паспорт, небажання дитини переїжджати, відсутність родичів чи знайомих за кордоном, довгий термін виготовлення документів, не хочу відпускати дитину, боязнь за неї, батько дитини категорично проти навчання дитини за кордоном.

➤ Рівень обізнаності батьків щодо безпечного виїзду за кордон.

Мал. Чи володіють батьки достатньо інформацією щодо безпечного виїзду їхніх дітей за кордон

Батьки зазначили, якої саме **інформації їм не достатньо** для безпечного виїзду їхніх дітей за кордон:

- Інформації щодо доступу до навчання – 69%
- доступу до безпечного житла – 55%
- забезпечення базових потреб – 52%
- доступ до медичної допомоги – 42%
- юридичний статус на території країни – 39%
- безпечне працевлаштування – 34%
- можливості отримати допомогу у випадку порушенню прав – 20%

➤ Доступ до додаткової інформації щодо безпечного виїзду за кордон.

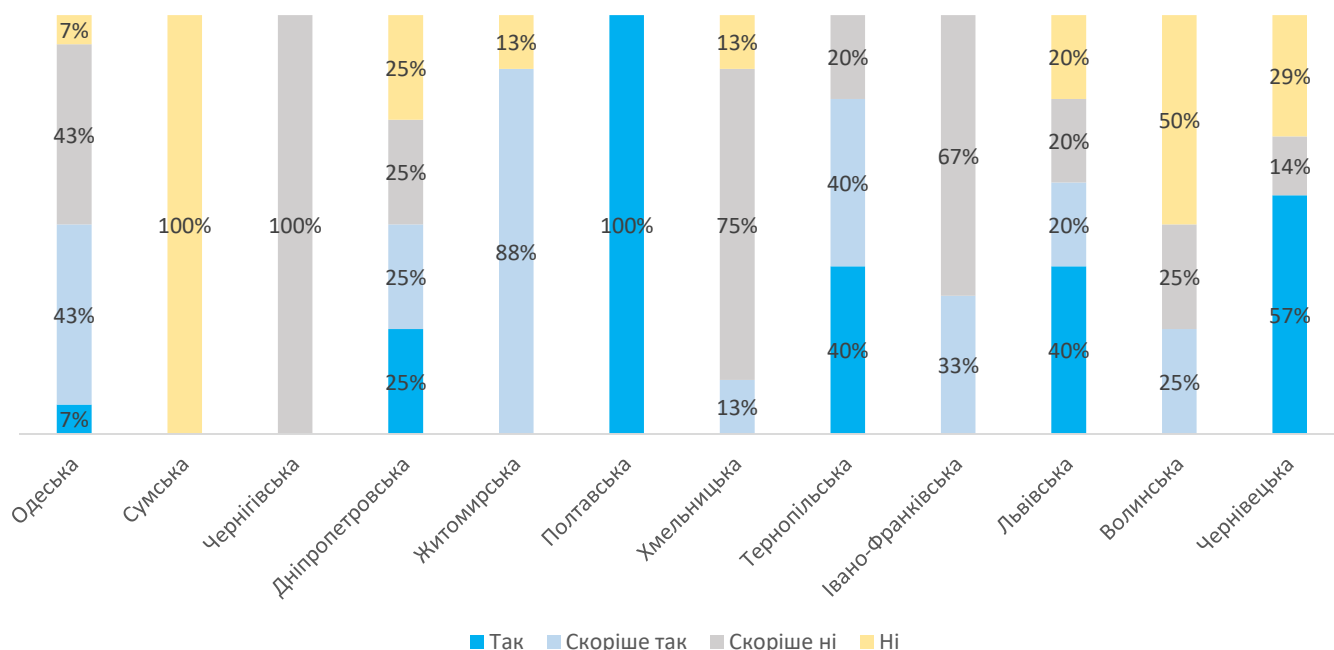
Чи знають батьки де можуть дізнатися інформацію якої їм не вистачає, для безпечного виїзду за кордон їхніх дітей:

- 31% батьків - **скоріше знають** де отримати цю інформацію;
- 31% - скоріше не знають;

- 20% - **точно знають** де отримати додаткову інформацію
- 17% батьків – зазначили що **не знають**;

На діаграмі нижче розглянемо доступ до інформації в розрізі областей.

Мал. Доступ до додаткової інформації щодо безпечного виїзду за кордон (в розрізі областей)

➤ **Рівень довіри батьків до організацій які організовують виїзд дітей за кордон на навчання.**

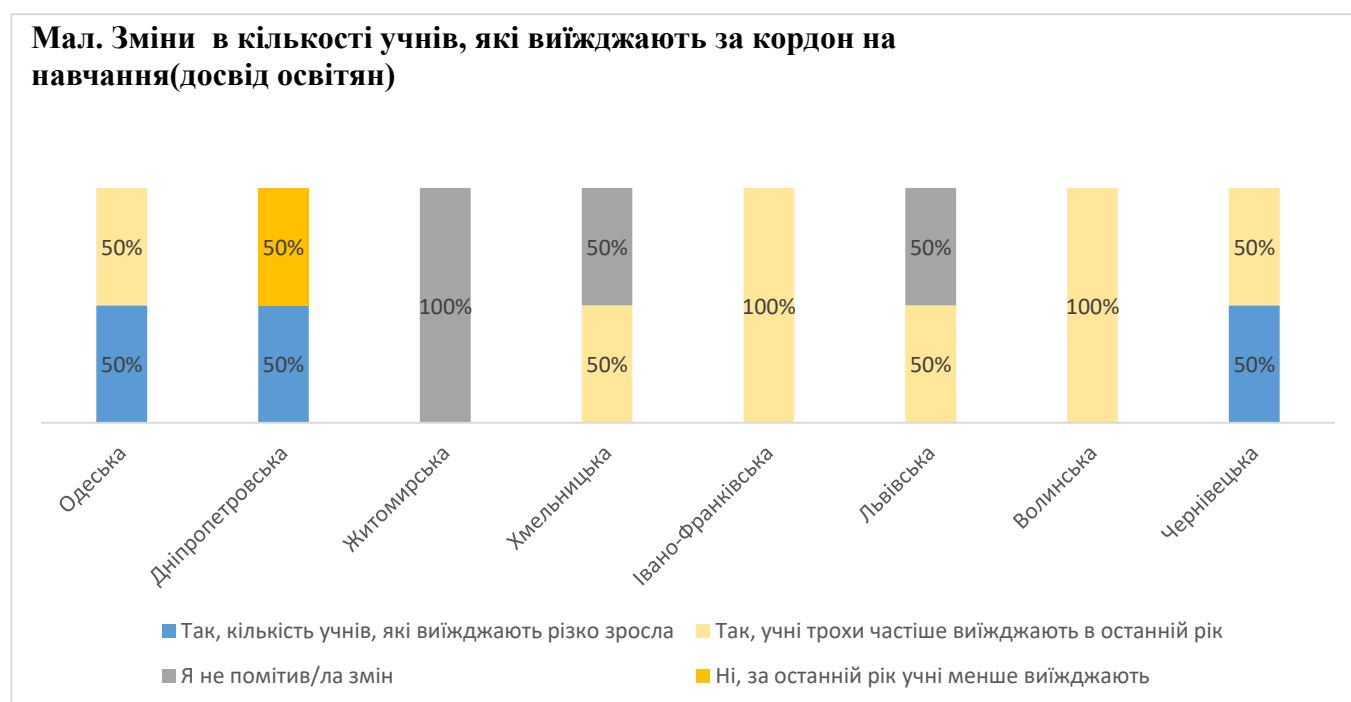
47% респондентів не змогли оцінити свій рівень довіри до організацій які організовують виїзд дітей за кордон на навчання, **32%** респондентів лише **частково довіряють** цим організаціям, **9%** - **повністю довіряють** і **11%** **зовсім або скоріше не довіряють**.

ІНТЕРВ'Ю З КЛЮЧОВИМИ ІНФОРМАНТАМИ

У межах дослідження було проведено 16 інтерв'ю з представниками освітніх закладів, серед них 8 з директорами шкіл/ліцеїв/гімназій та 8 з класними керівниками 9-11 класів.

На думку опитаних ключових інформантів за останній рік діти частіше почали виїжджати за кордон на навчання, так вважає 56% опитаних інформантів, також 25% опитаних респондентів не помітили змін за останній рік, ще 12% опитаних зазначили що кількість учнів які виїжджають різко зросла за останній рік і 6% зазначили що в останній рік кількість учнів які виїжджають за кордон на навчання не змінилась.

Нижче на діаграмі продемонстровано отримані дані в розрізі областей:

Серед основних труднощів або перешкод для учнів і батьків при виїзді учнів за кордон для навчання освітяни зазначили наступні:

- Мовний бар'єр - 63%;
- Фінансові питання - 56%;
- Розлука з родиною - 50%;
- Культурна адаптація - 44%;
- Правові та адміністративні питання - 31%;
- Інше - 13%.

Під іншим респонденти назвали: «*важкість навчання в 2 школах, вивчення українських предметів, ментальність*», «*оформлення документів*».

94% ключових інформантів зазначають що учням старших класів і їхнім батькам **потрібні**

додаткові заходи з підвищення їх обізнаності у сфері безпечного виїзду за кордон і **6%** зазначили що такі **заходи не потрібні**. Які саме заходи були б корисні, ключові інформанти назвали наступні:

- Інформаційні семінари та тренінги з безпеки - 75%;
- Майстер-клас з підготовки до поїздок за кордон - 56%;
- Зустрічі з колишніми учасниками програм обміну або стажувань - 50%;
- Онлайн-курси та відеоуроки з безпеки за кордоном - 44%;
- Моделювання кризових ситуацій (симуляційні ігри) - 19%;
- Інше - 19%.

Також ключові інформанти надали рекомендації, щодо проведення додаткових заходів з обізнаності, де зазначили важливість проведення заходів для батьків, а також підкреслили важливість заходів спрямованих на психологічну підготовку дітей до виїзду. Нижче пряма мова ключових інформантів:

«Надавати контакти для підтримки, куди можна звернутись в кризових ситуаціях, підвищувати обізнаність дітей і батьків на законодавчому рівні.»

«Заходи спрямовані в першу чергу для батьків: як допомогти дітям вливатись у інішу культуру, адаптуватись. Для дітей: психологічні заняття (стресостійкість, вміння справлятися з труднощами)»

Щодо загальної ситуації з виїздом за кордон школярів, вчителі і керівництво старшої навчальних закладів зазначають, що тенденція виїзду різко зросла ще у 2022 році, і зберігається високою до тепер. Нижче пряма мова ключових інформантів:

«Щодо зростання кількості учнів, які виїжджають: кількість різко зросла ще в 2022 році, на сьогодні менше не стало, незважаючи на те, що багато хто повернувся, рівень не знижується, адже батьки стараються відправити хлопців за кордон на навчання»

«Більшість дітей, які навчаються за кордоном - продовжують також навчатись і в українських школах (онлайн чи на домашньому навчанні), було б чудово, якби з старшокласниками могли ділитись досвідом ті, хто вчиться чи вчився за кордоном»

ВИСНОВКИ

За результатами опитування, погляди дітей та їхніх батьків щодо можливості виїзду за кордон частково збігаються, проте діти загалом демонструють більшу готовність до переїзду. Майже половина дітей (45%) мають намір виїхати — найближчим часом або у майбутньому, тоді як лише 38% батьків розглядають таку перспективу для своїх дітей. Основними мотивами для виїзду обидві групи називають безпекову ситуацію та бажання здобути освіти за кордоном. Хлопці та внутрішньо переміщені особи частіше висловлюють намір виїхати, тоді як дівчата та жителі сільської місцевості частіше схилиються до життя в Україні. У регіональному розрізі погляди також відрізняються, що вказує на вплив локального контексту.

Обидві групи — як діти, так і батьки — відчують серйозну нестачу інформації, необхідної для безпечного виїзду. Найбільше бракує знань про доступ до освіти, житла, базових послуг та юридичний статус за кордоном. Значна частина як дітей, так і батьків не знає, де отримати цю інформацію. Також батьки стикаються з додатковими бар'єрами — фінансовими, юридичними та психологічними. При цьому рівень довіри батьків до організацій, що допомагають з виїздом дітей, загалом невисокий: більшість або не можуть оцінити цю довіру, або довіряють лише частково.